

Warszawa, 8 września 2025 r.

Apel do Ministra Finansów o zwiększenie kontroli nad inwigilacją prowadzoną przez Krajową Administrację Skarbową

Dzisiaj Krajowa Administracja Skarbowa – w przeciwieństwie do Policji czy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego – nie musi informować sądu, jakiego narzędzia do inwigilacji chce użyć. Wprowadzenie tego obowiązku pozwoliłoby uniknąć nadużywania mechanizmów takich jak Pegasus.

Fundacja Panoptykon i Forum Obywatelskiego Rozwoju zaapelowały do Ministra Finansów o wzmocnienie kontroli nad czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi prowadzonymi przez Krajową Administrację Skarbową.

KAS ma niżej zawieszoną poprzeczkę niż służby specjalne

„Nie ma żadnych powodów, żeby KAS miała niżej zawieszoną poprzeczkę niż służby specjalne” – zauważa Wojciech Klicki z Fundacji Panoptykon. „Minister Finansów może wydać analogiczne rozporządzenie, jak te wydane przez Prezesa Rady Ministrów i Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie innych służb. Dlatego apelujemy do Andrzeja Domańskiego o wprowadzenie spójnych standardów” – wyjaśnia.

Apel poparło 6 organizacji zajmujących się prawami człowieka i wolnością gospodarczą: Amnesty International Polska, Fundacja Wolności Gospodarczej, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Instytut Edukacji Ekonomicznej im. Ludwiga von Misesa, Polski Instytut Myśli Gospodarczej oraz Warsaw Enterprise Institute.

Inwigilacja w Polsce bez kontroli – stopniowe zmiany po wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, ale z pominięciem skarbowki

Krajowa Administracja Skarbowa jest jedną z 10 formacji, które mają uprawnienia do prowadzenia tzw. kontroli operacyjnej. Problemem jest to, że brak kontroli nad działaniami służb łamie prawa człowieka. W 2024 r. przesądził o tym Europejski Trybunał Praw Człowieka (wyrok z 28 maja 2024 r. w sprawie Pietrzaka, Bychawskiej-Siniarskiej i innych przeciwko Polsce).

Po tym wyroku rząd wprowadził zmiany minimalnie zwiększające kontrolę. Premier (w sprawie ABW, CBA i SKW) i Minister Spraw Wewnętrznych (w sprawie Policji i Straży Granicznej) wydali rozporządzenia mówiące o tym, że:

- służby muszą **uzasadniać** składane do sądu wnioski o zgodę na przeprowadzenie kontroli operacyjnej oraz **podawać informacje, jakie narzędzia chcą zastosować**

(wcześniej nie musiały tego robić, a dzięki temu sędzia wie, czy zgadza się na podsłuch, czy też na użycie takiego narzędzia jak Pegasus);

- sąd musi **uzasadnić zarówno zgodę, jak i odmowę zgody** na kontrolę operacyjną (wcześniej musiał uzasadniać jedynie odmowę, co zachęcało sędziów do akceptowania wniosków, bo to kosztowało mniej pracy – w efekcie zatwierdzano ich 99%).

To wciąż za mało, żeby móc mówić o wdrożeniu wyroku ETPC. Brakuje np. obowiązku informowania osób inwigilowanych o tym, że były przedmiotem zainteresowania służb. W kontekście tych małych zmian doskwiera też inny znaczący szczegół: **nie dotyczą one Krajowej Administracji Skarbowej***.

Efekt? KAS, przynajmniej w kwestii inwigilacji, jest mniej kontrolowana niż Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego czy Policja. A i dla nich poprzeczka kontroli jest zawieszona bardzo nisko.

„Teoretycznie skarbowka może łatwiej niż inne służby zainstalować komuś oprogramowanie szpiegowskie, np. Pegasusa. Nie musi informować sądu, czy narzędzie, którego chce użyć, podsłuchuje, czy zbiera także inne dane, np. wszystkie zapisane na telefonie zdjęcia lub wiadomości wysyłane przez różne aplikacje” – wyjaśnia Klicki.

Z kolei dla sądu wyrażenie zgody na podsłuch, o którą wnosi ta służba, jest dużo łatwiejsze niż odmowa (którą trzeba uzasadnić).

Brak kontroli i dostęp do danych o transakcjach, czyli Krajowa Administracja Skarbowa jako inwigilacyjna superpotęga

Skarbowka walczy z karuzelami VAT, przemysłem czy podróbkami. Do tych działań potrzebuje takich narzędzi jak podsłuchy.

„Obecnie rządzący w trakcie kampanii wyborczej wyraźnie zapowiadali ograniczenie swobody służb, aby nie powtórzył się w przyszłości proceder podobny do stosowania Pegasusa” – zauważa Patryk Wachowiec z Fundacji Forum Obywatelskiego Rozwoju, która wspólnie z Fundacją Panoptykon przygotowała apel do ministra Domańskiego. „Z punktu widzenia kontroli operacyjnej przedsiębiorcy powinni być traktowani tak samo jak inni obywatele – stąd nasz apel o zrównanie kompetencji KAS z pozostałymi służbami”.

„[O]d 1 lutego 2025 r. do 31 maja 2025 r. skierowano do banków 596 żądań na podstawie art. 48 ustawy KAS, w tym 440 żądań skierowanych przez naczelników urzędów celno-skarbowych oraz 156 żądań skierowanych przez naczelników urzędów skarbowych”.

Krajowa Administracja Skarbowa często korzysta z wprowadzonej w ubiegłej kadencji Sejmu możliwości sprawdzania danych o transakcjach (źródło: [Gazeta Wyborcza](#)).

Brak zmian w zakresie prowadzenia kontroli operacyjnej w połączeniu z niekontrolowanym dostępem do kont bankowych powoduje, że **służby skarbowe w porównaniu z innymi stają się superpotęgą inwigilacyjną.**

W kwestii kontroli działań służb jesteśmy na początku drogi

„Wprowadzenie zmian w rozporządzeniu dotyczącym działania KAS nie rozwiązuje problemu braku wystarczających zabezpieczeń przed nadużyciami” – podkreśla Wojciech Klicki. „Jest to jednak mały krok w dobrym kierunku. Warto poczynić go w stosunku do wszystkich polskich służb uprawnionych do prowadzenia kontroli operacyjnej” – zauważa.

Prawidłowe mechanizmy kontroli nie krępują służbom możliwości działania – pokazują to nie tylko przykłady innych krajów, ale nawet te niewielkie zmiany już wprowadzone w Polsce. Natomiast chronią nas wszystkich przed nadużyciami i zwiększają zaufanie do służb.

Chociaż ta zmiana jest pilna i potrzebna, nie rozwiąże problemu szerokiego i niekontrolowanego dostępu polskich służb do danych o obywatelach i obywatelkach. Fundacja Panoptykon podkreśla, że kluczowa jest walka o kompleksową reformę kontroli nad służbami.

*Analogiczny problem dotyczy Żandarmerii Wojskowej, która – tak jak KAS – nie musi motywować wniosków o czynności operacyjno-rozpoznawcze. Sądy natomiast mają obowiązek uzasadniać jedynie odrzucenie takiego wniosku (zgoda nie wymaga uzasadnienia).

Prawa do materiału prasowego: Fundacja Panoptykon i Forum Obywatelskiego Rozwoju

Treść dostępna na licencji CC BY-SA 3.0 PL. Przy kopiowaniu materiału prosimy wskazać źródło (Fundacja Panoptykon, Forum Obywatelskiego Rozwoju).